

PREZES
URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW W POZNANIU

61-851 Poznań, ul. Zielona 8
Tel. (0-61) 852-15-17, Tel. (0-61) 852-77-50, Fax (0-61) 851-86-44
E-mail: poznan@uokik.gov.pl

Poznań, 19.01.2001 r.

RPZ – 561-S/3/2000/D.O./2001/

D e c y z j a n r R P Z - 1/2001

Na podstawie art. 104§1 k.p.a., po rozpatrzeniu sprawy wszczętej na wniosek Wielkopolskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjno-Kartograficznego „GEOMAT” Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu, w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów *odmawia się uwzględnienia żądania* tej Spółki w przedmiocie:

- stwierdzenia, iż zaprzestając w dniach 22-29 maja 2000 r. dostaw wody do sieci wodociągowej Polskich Kolei Państwowych, z której zaopatrywany jest w wodę Dworzec Główny w Poznaniu oraz budynek Spółki „GEOMAT” przy ulicy Zachodniej w Poznaniu, Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu naruszyły przepisy art. 5 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (Dz.U. nr 52 z 1999 r. poz. 547 ze zm.), zakazujące stosowania praktyk monopolistycznych polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku poprzez odmowę świadczenia usług dostawy wody przy braku alternatywnych źródeł zaopatrzenia oraz narzucanie uciążliwych warunków umów o dostawę wody i odbiór ścieków,
- oraz nakazania zaniechania stosowania tych praktyk.

U z a s a d n i e n i e

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Poznaniu rozpatrywał wniosek Wielkopolskiego Przedsiębiorstwa Geodezyjno-Kartograficznego „GEOMAT” Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu (zwanej dalej Spółką „GEOMAT”), dotyczący zarzutu stosowania praktyk monopolistycznych przez Spółkę Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu (zwaną dalej PWiK). Wniosek ten związany był są z odcięciem przez PWiK dopływu wody do sieci wodociągowej przedsiębiorstwa Polskie Koleje Państwowe (zwanego dalej PKP), znajdującej się w rejonie Dworca Głównego w Poznaniu, co miało miejsce w dniach 22 – 29 maja br. Zdaniem Spółki „GEOMAT” odcinając dopływ wody do przyłącza zaopatrującego poznański Dworzec Główny, PWiK wybrało środek zbyt drastyczny, którego konsekwencje odczuły przede wszystkim osoby korzystające z usług PKP. W wyniku tego działania na terenie dworca pogorszeniu uległy warunki sanitarne, co mogło doprowadzić do jego zamknięcia. Wody pozbawione zostały także budynki będące własnością osób trzecich, które korzystają z wewnętrznej sieci wodociągowej

PKP. Zdaniem wnioskodawcy PWiK, jako przedsiębiorstwo świadczące usługi o charakterze publicznym, nie ma prawa zaprzestawać świadczenia usług w sytuacji, gdy zagraża to funkcjonowaniu budynków użyteczności publicznej, do których zalicza się dworce kolejowe, oraz gdy w wyniku takiego działania naruszone zostają prawa osób trzecich. W tym miejscu Spółka „GEOMAT” podniosła, iż wobec braku sieci wodociągowej w ulicy Zachodniej, przy której położony jest jej budynek, zmuszona jest korzystać z sieci wodociągowej PKP. Tym samym zaprzestanie zaopatrzenia w wodę znajdującej się w tym rejonie sieci PKP, pozbawiło wody budynek Spółki „GEOMAT”, w którym w godzinach pracy przebywa ok. 100 osób.

Pismem z dnia 09 listopada 2000 r., działając w oparciu o przepis art. 21 ust. 4 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym i ochronie interesów konsumentów (t.j. Dz.U. nr 52 z 1999 r. poz. 547 ze zm., zwanej dalej ustawą antymonopolową), Urząd odmówił Spółce „GEOMAT” wszczęcia postępowania przeciwko PWiK. W uzasadnieniu tej odmowy Urząd wskazał na treść obowiązujących uregulowań prawnych, które pozwalają przedsiębiorcom zajmującym się dostawą wody i odbiorem ścieków zaprzestania świadczenia usług w sytuacji, gdy usługobiorca nie reguluje płatności, niezależnie od tego jakiego rodzaju działalność prowadzi oraz kto korzysta z jego wewnętrznej sieci wodociągowej. Ponieważ Spółka „GEOMAT” podtrzymała swój wniosek, Urząd wszczął przeciwko PWiK postępowanie pod zarzutem stosowania praktyk monopolistycznych zakazanych przepisem art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej. Przepis ten zakazuje nadużywania pozycji dominującej na rynku. Zakwestionowane działanie PWiK dotyczyło zaprzestania dostaw wody wobec podmiotu, który zdaniem wnioskodawcy świadczy usługi użyteczności publicznej i z którego wewnętrznej sieci wodociągowej zaopatrywane są w wodę budynki nie będące własnością PKP.

W odpowiedzi na przedstawione zarzuty PWiK podniosło, iż działania, jakie podjął w związku z egzekwowaniem należności od notorycznego dłużnika, nie naruszają norm prawa antymonopolowego. Argumentując, iż umowa o dostawę wody jest umową wzajemną, opartą na przepisach prawa cywilnego, PWiK wskazało na treść art. 491 k.c., na podstawie którego jedna strona może odstąpić od umowy wzajemnej, jeżeli druga strona znajduje się w zwłoce co do całości lub części świadczenia wzajemnego. Zaprzestanie dostaw wody do sieci PKP w dniach 22-29 maja 2000 r. nastąpiło na skutek narastającego zadłużenia PKP, na podstawie par. 11 ust. 4 „Regulaminu zasad korzystania z usług w zakresie dostarczania wody i odbioru ścieków”. Regulamin ten zatwierdzony został Uchwałą nr 12/98 Zarządu Miasta Poznania z dnia 17.04.1998 r. PWiK podkreśliło, iż zaprzestanie świadczenia usług jest ostatecznym działaniem windykacyjnym, stosowanym w sytuacjach, gdy kontrahenci nie reagują na kolejne monity, upomnienia i wezwania do zapłaty, na dowód czego przesłał dokumentację dotyczącą odcięcia wody do obiektów PKP w maju ub.r.

Urząd zważył, co następuje:

Treść wniosku Spółki „GEOMAT” uzasadniała zakwalifikowanie podniesionych wobec PWiK zarzutów jako naruszenie przepisu art. 5 ust. 1 ustawy antymonopolowej. Przepis ten zakazuje stosowania praktyk monopolistycznych polegających na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku, wymieniając przykładowo działania, które naruszają ten przepis. Ponieważ zgromadzony w ramach postępowania wyjaśniającego materiał dowodowy pozwolił wyjaśnić sytuację prawną wnioskodawcy w zaistniałym sporze, w zawiadomieniu o wszczęciu postępowania antymonopolowego Urząd wskazał jedynie, w jakim zakresie Spółka „GEOMAT” zakwestionowała działania PWiK, Zakres ten ograniczał się do zaprzestania dostaw wody w sytuacji, gdy zalegający z płatnościami usługobiorca prowadzi działalność,

z której korzysta szeroki krąg odbiorców oraz, gdy poprzez jego sieć zaopatrywane są w wodę budynki innych podmiotów. Zakwestionowane działanie PWiK Urząd zakwalifikował więc jako nadużywanie pozycji dominującej na rynku. Natomiast treść pisma wnioskodawcy z dnia 10.01.20001 nr L.dz.BO/41/01 wskazuje, iż kwestionuje on w całości prawo PWiK do zaprzestania świadczenia usług dostawy wody i odbioru ścieków, wskazując iż korzystając z tego prawa, PWiK naruszają przepisy art. 5 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy antymonopolowej. Pierwszy z tych przepisów za praktykę monopolistyczną uznaje odmowę sprzedaży towarów czy usług przy braku alternatywnych źródeł zaopatrzenia, drugi narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących przedsiębiorcy narzucającemu takie warunki nieuzasadnione korzyści.

Jak wyżej wyjaśniono zarzuty Spółki „GEOMAT” dotyczyły działań PWiK. Przedsiębiorstwo to, działając na rynku dostawy wody i odbioru ścieków dla mieszkańców miasta Poznań, posiada na tym rynku niekwestionowaną pozycję monopolistyczną, co jest faktem powszechnie znanym i nie wymagającym dowodu (art. 77 par. 4 k.p.a.). PWiK podlega więc rygorom ustawy antymonopolowej. W stosunku do przedsiębiorców dysponujących wymaganą siłą rynkową przepisy tej ustawy mogą zostać uruchomione m.in. wówczas, gdy przedsiębiorcy stosują zakazane praktyki monopolistyczne. O tym, czy konkretne działanie może zostać uznane za praktykę monopolistyczną, decyduje jego bezprawność, a więc brak dla niego umocowania w obowiązujących przepisach prawa, a w dalszej kolejności jego wpływ na stan i rozwój konkurencji oraz prawa konsumentów. Rozpatrując treść zarzutów podniesionych przez Spółkę „GEOMAT” należało więc wyjaśnić dwie kwestie:

- 1) czy przedsiębiorcom zajmującym się dostawą wody i odbiorem ścieków dla ludności przysługuje prawo zaprzestania świadczenia usług dostawy wody w sytuacji, gdy usługobiorca zalega z płatnościami rachunków,
- 2) czy z prawa tego przedsiębiorcy zajmujący się dostawą wody i odbiorem ścieków mogą skorzystać, gdy usługobiorcą jest przedsiębiorca świadczący usługi powszechnie zaliczane do kategorii usług użyteczności publicznej, a także gdy z jego wewnętrznej sieci wodociągowej korzystają także inne podmioty.

Ad-1) Funkcjonowanie sektora usług dostawy wody i odbioru ścieków regulują dwa akty prawne: ustawa z dnia 24 października 1974 r. Prawo wodne (Dz.U. nr 38 poz. 230 ze zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 1996 r. w sprawie urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych oraz zasad ustalania opłat za wodę i wprowadzanie ścieków (Dz.U. nr 151 poz. 716 z późniejszymi zmianami). Żaden z przepisów zawartych w tych dwóch aktach prawnych nie odnosi się do sytuacji, gdy odbiorca usług świadczonych przez przedsiębiorstwa zajmujące się dostawą wody i odbiorem ścieków nie reguluje rachunków za wykonaną na jego rzecz usługę. Powyższe przepisy nie nakładają również na ww. przedsiębiorstwa obowiązku świadczenia usług w sytuacji, gdy odbiorca zalega z płatnościami za wykonaną na jego rzecz usługę. W tej sytuacji, w kwestiach nieuregulowanych przez ww. akty prawne, zastosowanie będą miały przepisy ustawy kodeks cywilny, do którego odesłanie znajdziemy także w treści umów o dostawę wody, zawieranych przez przedsiębiorstwa zajmujące się dostawą wody i odbiorem ścieków z odbiorcami świadczonych przez nich usług. Przepis art. 490 k.c. stanowi, iż jeżeli jedna ze stron obowiązana jest spełnić świadczenie wzajemne wcześniej, a spełnienie świadczenia przez drugą stronę jest wątpliwe ze względu na jej stan majątkowy, strona zobowiązana do wcześniejszego świadczenia może powstrzymać się z jego spełnieniem, dopóki druga strona nie zaoferuje świadczenia wzajemnego lub nie da zabezpieczenia. Przepis art. 491 k.c. stanowi natomiast, iż jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania

z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego jego upływu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Powyższe przepisy mają również zastosowanie w stosunkach pomiędzy dostawcami wody a odbiorcami, dostawcy wody mogą więc skorzystać z prawa do odstąpienia od umowy, co wiąże się z zaprzestaniem świadczenia usług. W świetle powyższych okoliczności należy więc uznać prawo PWiK do zaprzestania świadczenia usług w sytuacji, gdy usługobiorca zalega z płatnościami rachunków. Z sytuacją taką mieliśmy do czynienia w przypadku zaprzestania przez PWiK dostawy wody do sieci PKP – rejon Dworca Głównego w m-cu maju 2000r. W dniu 09 marca 2000 r. PKP zalegało wobec PWiK z płatnościami na kwotę [usunięto] zł. i należność ta do dnia zaprzestania dostaw wody do sieci PKP, pomimo wielokrotnych wezwań do zapłaty, monitów oraz przesuwania przez PWiK terminów płatności, nie została uregulowana.

Ad-2) Urząd nie podziela również stanowiska Spółki „GEOMAT”, kwestionującego prawo PWiK do wykorzystania tej sankcji w sytuacji, gdy w wyniku jej zastosowania ucierpią instytucje służące szerszej społeczności, w tym pasażerom PKP, oraz podmioty niezwiązane z PKP, które zmuszone są korzystać z wewnętrznej sieci wodociągowej tego przedsiębiorstwa. Wybór sposobu dochodzenia wierzytelności należy do wierzyciela. Żaden z obowiązujących aktów prawnych nie nakazuje PWiK traktować takie instytucje w sposób uprzywilejowany i nadal świadczyć usługi pomimo nie regulowania przez niego płatności. Obowiązku takiego nie może na PWiK nałożyć również organ antymonopolowy. Na mocy ustawy z dnia 06 lipca 1995 r. o przedsiębiorstwie państwowym „Polskie Koleje Państwowe” (Dz.U. nr 95 poz. 474 z zm.) PKP jest przedsiębiorstwem transportu publicznego, prowadzącym działalność na zasadach rynkowych. Tym samym obowiązują go reguły rynkowe oraz zasady odnoszące się do każdego uczestnika obrotu gospodarczego. Co prawda brak wody na Dworcu Głównym w Poznaniu stworzył szereg uciążliwości dla pasażerów PKP i mógł być przyczyną jego zamknięcia, lecz rozwiązanie tego problemu nie leży w gestii Urzędu, a stron umowy oraz władz miasta Poznania. Urząd nie może bowiem kwestionować działań, które mają umocowanie w obowiązujących przepisach prawa i które w konsekwencji nie mogą zostać uznane za zakazane praktyki monopolistyczne.

Jak wyżej wspomniano wniosek Spółki „GEOMAT” związany jest z zaopatrzeniem w wodę budynku położonego przy ulicy Zachodniej w Poznaniu. Wyjaśnienia nadesłane w ramach niniejszego postępowania przez PWiK pozwoliły ustalić, iż w ulicy Zachodniej nie ma sieci wodociągowej. Przez lata budynek Spółki „GEOMAT” zaopatrywany był w wodę z przyłącza PKP. Granicą własności urządzeń PWiK oraz PKP są zawory zainstalowane za wodomierzami głównymi na przyłączach przy ulicy Taylora 8A. Dostawcą wody dla Spółki „GEOMAT” jest więc PKP, a nie PWiK. Tym samym wszelkie roszczenia powstałe w związku z dostawą wody do tego budynku dotyczą wyłącznie PKP i zawartych z tym przedsiębiorstwem umów.

Przepisy ww. rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie urządzeń zaopatrzenia w wodę i urządzeń kanalizacyjnych oraz zasad ustalania opłat za wodę i wprowadzanie ścieków nakładają na przedsiębiorstwa wodno-kanalizacyjne obowiązek dostawy wody do sieci wodociągowych poszczególnych budynków urządzeniami stanowiącymi ich własność. Granicą własności urządzeń tych przedsiębiorstw i właścicieli budynków jest *zawór zainstalowany za wodomierzem głównym na przyłączy*. Zawór ten jest więc miejscem dokonania transakcji sprzedaży wody. Wobec powyższego na przedsiębiorstwach wodno-kanalizacyjnych ciąży koszt budowy i utrzymania sieci do zaworu za wodomierzem głównym. Wszelkie urządzenia znajdujące się za tym zaworem, licząc od strony nieruchomości, są własnością odbiorcy. Tym samym za ich utrzymanie oraz stan techniczny

odpowiada, zgodnie z przepisami art. 101 i 103 ustawy Prawo wodne, wyłącznie właściciel budynku. Również *wyłącznie właściciel* nieruchomości odpowiada wobec PWiK, wg wskazań wodomierza głównego, z tytułu zapłaty za dostarczoną na jej teren wodę i odebrane z niego ścieki. Właśnie dlatego PWiK nie ma obowiązku zawierania umów o dostawę wody i odbiór ścieków z właścicielami poszczególnych nieruchomości, zaopatrywanych poprzez wewnętrzne sieci wodno-kanalizacyjne innego podmiotu. Obowiązku takiego nie ma również wobec najemców czy właścicieli mieszkań w budynkach wielomieszkaniowych. W świetle powyższych wyjaśnień należy więc stwierdzić, iż wobec braku możliwości przyłączenia budynku Spółki „GEOMAT” bezpośrednio do sieci PWiK, przedsiębiorstwo to nie ma obowiązku prawnego zawarcia z tą Spółką umowy o dostawę wody.

Urząd nie może również nakazać PWiK, aby własnym kosztem i staraniem wybudowało brakujący odcinek sieci wodociągowej w ulicy Zachodniej. Obowiązujące przepisy prawne nie nakładają na przedsiębiorstwa zajmujące się dostawą wody oraz odbiorem ścieków obowiązku budowy sieci na każde żądanie podmiotów zainteresowanych korzystaniem z świadczonych przez nich usług. Powszechnie znane są braki inwestycyjne w tym zakresie. Dysponując ograniczonym budżetem przedsiębiorstwa te nie są w stanie zapewnić takiej rozbudowy sieci, w wyniku czego świadczone za jej pośrednictwem usługi byłyby dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Rozwiązaniem jest budowa sieci wodno-kanalizacyjnej przy współdziałaniu finansowym lokalnych samorządów oraz podmiotów zainteresowanych korzystaniem z tych usług lub znalezienie inwestora. W sytuacji, gdy podmioty zainteresowane przyłączeniem do sieci uczestniczą w kosztach jej rozbudowy, a następnie sieć ta z mocy prawa lub zawartych umów cywilnoprawnych przechodzi na majątek dostawcy wody, mają roszczenie o zwrot części kosztów budowy tych sieci. Odmowa sfinansowania części kosztów budowy sieci może zostać uznana za praktykę monopolistyczną, której stosowanie zakazane jest przepisem art. 5 ust. 1 pkt 6 ustawy antymonopolowej (narzucaniu uciążliwych warunków umów przynoszących podmiotowi narzucającemu takie warunki nieuzasadnione korzyści). Rozstrzygnięcie tej kwestii w ramach tego postępowania byłoby jednakże przedwczesne, tak ze względu na zakres wniosku, jak i brak w tej kwestii konkretnych uzgodnień pomiędzy zainteresowanymi.

Urząd nie jest również władny, aby rozwiązać sprawę zaopatrzenia w wodę budynku Spółki „GEOMAT” poprzez wykorzystanie obecnego układu sieci wodociągowej PKP w tym rejonie. Układ tej sieci być może umożliwia wydzielenie na przyłączy odcinka sieci doprowadzającego wodę wyłącznie do budynku tej Spółki, lecz wyjaśnienie tej kwestii wymaga podjęcia rozmów z PKP oraz PWiK, a w przypadku istnienia możliwości technicznych oraz zgody wszystkich zainteresowanych, umownego uregulowania tych spraw.

Stąd stwierdzono, jak w sentencji decyzji.

Od niniejszej decyzji przysługuje stronom odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Antymonopolowego, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu w Poznaniu.

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i
Konsumentów

DYREKTOR
Delegatury w Poznaniu
dr Edward Stawicki

Otrzymują:

- 1) WPG-K „GEOMAT” Sp. z o.o.
60-813 Poznań, ul. Zwierzyniecka 10
- 2) Poznańskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o.
60-967 Poznań, ul. Grobla 15